

Uden støv

af Thomas Heine Nielsen

Græske hære markerede en sejr ved at rejse et sejrsmærke på selve slagmarken, præcis dér, hvor man havde gennembrudt fjendens falanks og slået ham på flugt. Et sådant sejrsmærke kaldte man τροπαῖον¹ (heraf 'trofæ'), med et substantiv afledt af verbet τρέπω, *slår på flugt*. Det blev fremstillet af våben erobret fra den slagne fjende og var således et triumferende bevis på sejrens realitet.² En bystats martialske pondus kunne derfor aflæses direkte af det antal sejrsmærker, dens hære havde rejst. I sit hyldestskrift til Kong Agesilaos II af Sparta (reg. 400–359 f.Kr.) siger Xenophon, i afsnittet om kongens tapperhed (*andreia*), følgende:

Som Agesilaos' sejrsmærker (*tropaia*) må man retfærdigvis regne ikke blot dem, han rejste, men faktisk alle hans felttog. Hans sejre var jo ikke mindre komplette, når fjenden ikke var villig til at møde ham i kamp; de var blot mindre risikable og mere profitable for Sparta såvel som allierede. Det gælder jo også i sportskonkurrencer: Her bliver man akkurat lige så bekranset for en sejr uden kamp, som hvis man har kæmpet sig til den.³

Xenophons ærinde her er at øge antallet af Agesilaos' sejrsmærker, og han gør det ved at lade også de felttog, hvor det faktisk ikke kom til kamp med fjenden, tælle med. Det er naturligvis en noget utraditionel måde at gøre regnestykket op på, og Xenophon retfærdiggør sin metode ved at henvise til sportens verden:⁴ Her kunne man godt blive bekranset som sejrherre, selvom man ikke havde konkurreret mod nogen, dvs. man

-
1. Se Montanari, *DAG* s.v. τροπαῖος, c. *subst.* τὸ τροπαῖον **trophy**, *monument for having put the enemy to flight*.
 2. Se Schwartz 2004: 178–80.
 3. Overs. A. Schwartz (Xen. Ages. 6.3: τροπαῖα μὴν Ἀγησιλάου οὐχ ὅσα ἐστήσατο ἀλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο δίκαιον νομίζειν. μείον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκράτει ὅτε οὐκ ἤθελον αὐτῷ οἱ πολέμοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δὲ καὶ συμφωρότερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις· καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι δὲ οὐδὲν ἦττον τοὺς ἀκονιτὶ ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας στεφανοῦσι).
 4. Xenophon illustrerer ikke sjældent en pointe ved at henvise til sportens verden, se f.eks. Nielsen 2014.

kunne vinde uden kamp. Det kunne ske, hvis man var den eneste deltager, der stillede op i en disciplin, eller hvis alle konkurrenter trak sig undervejs, eller finalemodstanderen var skadet og ikke kunne stille op:⁵ Så vandt man kransen uden kamp. På græsk sagde man, at sådan en sejr var vundet *ἀκονιτί, uden støv*, altså uden at man var blevet støvet af at kæmpe ‘i ringen’, om man så må sige,⁶ eller måske: Uden at man havde behøvet at drysse sig til med støv, som græske atleter gjorde når de havde olieret kroppen,⁷ dvs. uden at man overhovedet havde behøvet at gøre sig klar til kamp.⁸ Og det er netop ordet *ἀκονιτί*, Xenophon i den citerede passage bruger.

I moderne sport kan det naturligvis også ske, at den ene part i en finale ikke stiller op på grund af en skade eller af andre årsager. Ved De Olympiske Lege i München i 1972, for eksempel, havde Teófilo Stevenson (Cuba) og Ion Alexe (Rumænien) kvalificeret sig til finalen i sværvægtsboksning. Alexe var dog forhindret i at gennemføre finalen på grund af en skade, hvorfor guldmedaljen gik til Stevenson,⁹ der således vandt den første af sine tre olympiske guldmedaljer *uden støv*. Ved de moderne Olympiske Lege, som jo er en verdensomspændende begivenhed, er det selvfølgelig en utænkelig tanke, at kun én eneste atlet skulle melde sig til en konkurrence. Men hvis det skulle ske, ville den pågældende disciplin på forhånd blive aflyst, og den enlige deltager ville ikke blive udråbt som vinder. I et andet tænkt tilfælde, nemlig at samtlige tilmeldte bortset fra én trak sig ved konkurrencernes start, ville disciplinen blive aflyst, og den tilbageblevne deltager ville ikke blive udråbt som vinder.¹⁰ I begge de tænkte situationer ville man i antikken have udråbt den enlige deltager som sejrherre *uden støv*.

5. Se (2) nedenfor.

6. Se Montanari, *DAG s.v. ἀκονιτ(ε)ί [κόνις]* **without dust from the struggle, i.e. without struggle, without fighting.**

7. Poliakoff 1987: 15.

8. Ebert 1972: 54; Poliakoff 1982: 7; Crowther 2001: 29; Golden 2004: s.v. *Akoniti*. Wachter 1995: 160 afviser denne fortolkning af sproglige årsager. – Bakchylides 5.43–44 bruger en variant af dette tema til at beskrive en særligt herlig væddeløshest, den berømte Pherenikos, ejet af tyrannen i Syrakus, Hieron: “Endnu er han aldrig mod målet// ilet i væddestrid grå af støv som kom// fra heste som løb foran ham” (overs. Johansen 2002: 129). Med andre ord: Pherenikos var ubesejret.

9. https://en.wikipedia.org/wiki/Te%C3%B3filo_Stevenson (besøgt 3. oktober 2016).

10. Tak til Morten Schram Rodtwitt, Chef de Mission, Danmarks Idrætsforbund, for at besvare spørgsmål om regler ved de moderne Olympiske Lege.

At vinde *uden støv* var ikke, som man måske kunne tro, mindre fint end at vinde i kamp. Tværtimod: At vinde *uden støv* var faktisk ekstra herligt. Som H. Pleket i en berømt artikel har påpeget, var der blandt græske atleter stor opfindsomhed, når det gjaldt om at øge en sejrs symbolske værdi.¹¹ Hvis man f.eks. var den første fra sin bystat eller region, der vandt i en bestemt konkurrence, blev det gerne fremhævet; hvis man var den første, der vandt en bestemt kombination af sejre, blev det fremhævet; og så videre. Hvis det overhovedet var muligt, tillagde man altså sine sejre ekstra herligheds-værdi, 'surplus-value', som Pleket kalder det. Og en af de ekstra herligheds-værdier, der ofte fremhæves, er netop, at en sejr var vundet *uden støv*, for ofte betød det jo, at alle modstandere havde trukket sig.¹² Lige så herlig en sejr var, lige så ydmygende var det nemlig *ikke* at vinde. Som Pindar siger (*Pyth.* 8.81–87):

Fire var de du kasted
i Delphi med ondt i sinde;
dem blev langt fra en munter
hjemtur af dommerne tilkendt:
Ingen smil skabte glæde om dem, da hjem de vendte
til deres mødre; fjernt fra uvens blik de lusker
ad gyder bort med stik fra vanhelds bråd.¹³

Det er derfor et rimeligt gæt, at atleter, der selv mente, at de ingen chance havde mod en kendt superstjerne, simpelthen ikke stillede op¹⁴ – hvorpå stjernen blev bekranset for en sejr *uden støv*.¹⁵ For græske atleter var det *sejren* alene, der talte, ikke kvaliteten af den enkelte præstation, og derfor var sejre *uden støv* af særlig høj herligheds-værdi: De beroede jo ofte på atletens ry og omdømme, hans *kleos*.¹⁶

11. Pleket 1975: 79. Se også Tod 1949; Ramba 1990; og Young 1996.

12. Ebert 1972: 53. Se også (3), (4) og (6) nedenfor.

13. Overs. Johansen 1981: 73. Cf. Crowther 2001: 34: "[T]he fear of humiliation and shame seems to be a key concept, why athletes in general would withdraw from a contest."

14. Poliakoff 1987: 19.

15. Se Harris 1964: 116.

16. I mytologien vandt Herakles alle konkurrencerne ved den første afholdelse af de Olympiske Lege "fordi ingen havde modet til at kæmpe mod ham, på grund af hans overvældende styrke" (Diodorus Siculus 4.14.2 (overs. forf.)).

I det følgende gennemgår jeg kort de sejre *uden støv* der kendes fra sen-arkaisk og klassisk tid.

(1) Den tidligste sejr *uden støv*, vi har kendskab til, blev vundet ca. 500 f.Kr. af den i øvrigt ukendte Akmatidas fra Lakedaimon.¹⁷ Akmatidas kendes fra en dedikation i Olympia, dateret ca. 500 f.Kr. Der er tale om en længdespringsvægt (*halter*) af sten til højre hånd, på hvilken følgende indskrift i spartansk alfabet står at læse: Ἀκματίδας Λακεδαιμόνιος νικῶν ἀ|νέθεκε τὰ πέντε ἀσσκονικτεῖ: *Akmatidas fra Lakedaimon opstillede <sin springvægt til Zeus>*¹⁸ *da han sejrede i femkampen uden støv*. Formen ἀσσκονικτεῖ er ikke kendt fra andre kilder; den fortolkes sædvanligvis som en spartansk dialektvariant af det normale ἀκονιτί.¹⁹ Indskriften synes at bestå af et hexameter (Ἀκματίδας ... ἀ|νέθεκε) med en kort prosatilføjelse (τὰ πέντε ἀσσκονικτεῖ). Teksten er altså komponeret således, at emfasen ligger på slutningen, fordi den bryder det metriske mønster. Her meddeles, hvilken disciplin Akmatidas sejrede i (τὰ πέντε), og sejrens særlige herlighedsværdi (ἀσσκονικτεῖ) får fuld emfase i kraft af ordets placering i slutpositionen.²⁰ Femkampen (*pentathlon*) bestod af diskoskast, længdespring, spydkast, stadionløb og brydning, sandsynligvis i denne rækkefølge. Hvordan man fandt frem til sejrherren i *pentathlon*, er en af den græske sportshistories store gåder: Det vides simpelthen ikke. Det er derfor heller ikke indlysende, hvad det vil sige, at Akmatidas vandt femkampen *uden støv*. At ingen andre stillede op virker urealistisk, så måske skal vi forstå teksten sådan, at ingen vovede eller var i stand til at stille op i den afsluttende brydekamp²¹ – hvilket passer fint med, at det i klassisk tid normalt er sejre i boksning og *pankration*, der fejres som 'støvløse'. Disse discipliner udgjorde sammen med brydning en særlig gruppe, som grækerne kaldte de 'tunge' (*barea*) discipliner,

17. Moretti, *Olympionikai* nr. 160.

18. Noget sådant må suppleres i tanken. Se Wachter 1995: 156.

19. Wachter 1995.

20. Cf. Crowther 2001: 33.

21. Poliakoff 1987: 8–9; Crowther 2001: 33.

formentlig fordi det her var en fordel at være stor og tung: Grækerne udkæmpede jo ikke kampsporter i vægtklasser, men i aldersklasser.²²

(2) I 480 f.Kr. vandt den ligeledes i øvrigt ukendte Dromeus fra Mantinea den olympiske sejr *uden støv* i *pankration*,²³ en særlig græsk kampsport hvor stort set alt var tilladt, bortset fra at bide og presse modstanderens øjne ud.²⁴ Alt, hvad vi ved om Dromeus' sejr, stammer fra Pausanias, der fortæller, at Dromeus' modstander, den berømte Theogenes fra Thasos, var så medtaget efter sin sejr i boksning ved den samme olympiade, at han ikke magtede at stille op mod Dromeus (Paus. 6.6.5), der derfor vandt *uden støv*. Det var, tilføjer Pausanias, første gang *pankration*-konkurrencen blev vundet *uden støv* (Paus. 6.11.4).

(3) Theogenes fra Thasos var en af antikkens mest berømte sportsstjerner: han skal have vundet 1.300 sejre og været ubesejret i boksning i en periode på 22 år.²⁵ Han var først og fremmest bokser, men han stillede også op i *pankration* og vandt i denne disciplin både i Olympia²⁶ og på Isthmen.²⁷ Han vandt også en olympisk sejr i boksning, i 480 f.Kr.,²⁸ mens sejren i *pankration* blev vundet i 476 f.Kr. Han var altså aktiv i det tidligere 5. årh. f.Kr. Herudover vandt han tre boksesejre i Delphi²⁹ og adskillige i Nemea³⁰ og på Isthmen – men desværre kan de sejre, han vandt uden for Olympia, ikke dateres præcist. Den ene boksesejr i Delphi blev vundet *uden støv*. I det 4. årh. f.Kr. opstillede eller reoverede hans hjembystat Thasos et monument til hans ære i Delphi. På monumentets base stod et 12 vers langt epigram, som fremhævede, at den ene sejr i Delphi blev vundet *uden støv* (vv. 5–6): “Af de tre kranse i Delphi, vandt du den ene *uden støv*. Dét har ingen anden dødelig mand præsteret.” Ikke bare var sejren *uden støv*;

22. Golden 2004 s.v. heavy events.

23. Moretti, *Olympionikai* nr. 202.

24. Se Poliakoff 1987: 54–63; Golden 2004 s.v. *pankration*; Miller 2004: 57–60.

25. Om Theogenes, se Harris 1964: 115–19; Miller 2004: 163–65; Kyle 2007: 200–1; Nielsen 2010: 22–30.

26. Moretti, *Olympionikai* nr. 215.

27. Farrington, *Isthmionikai* nr. 1.32. Se også Ebert 1972: nr. 37.

28. Moretti, *Olympionikai* nr. 201.

29. Strasser, *Pythionikai* nr. 30.

30. Kostourou, *Nemeonikai* nr. 76.

den var også den første og eneste af sin art. Den var altså trefold herlig: den var *uden støv*, den var den første af sin art, og den var den eneste af sin art. Efter epigrammet fulgte en liste over de sejre, Theogenes havde vundet ved de panhelleniske konkurrencer: Hele 24 blev det til. Den del af listen, der opremser sejrene i Delphi, ser således ud:

Delphi, boksning

Delphi, boksning

Delphi, boksning *uden støv*.³¹

En facsimile (Fig. 1)³² af denne passage i indskriften viser, hvordan tekstens layout er tilrettelagt på en måde, der giver ordet *ἀκονιτί* en ganske særlig emfase, og det kan nok bedst fortolkes sådan, at layoutet skal understøtte præcis denne støvløse sejrs særlige herlighedsværdi.

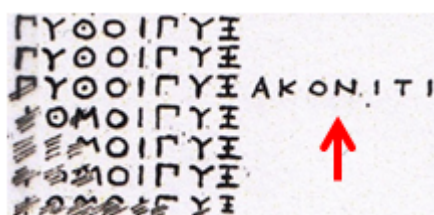

Fig. 1 Facsimile af Ebert 1972: no. 37
med fremhævelse af ordet *ἀκονιτί*

31. Se Ebert 1972: 124:

Πυθοῖ πύξ

Πυθοῖ πύξ

Πυθοῖ πύξ ἀκονιτί.

32. Efter Ebert 1972: 119.

Hvis sejren *uden støv* var den tredje i rækken af sejre i Delphi, sådan som den er anført på monumentet,³³ havde Theogenes altså dels været ubesejret længe og dels allerede vundet to sejre i Delphi, da han stillede op for tredje gang. Det virker derfor som en rimelig hypotese at han kunne vinde *uden støv*, fordi ingen andre stillede op, i erkendelse af at Theogenes var uovervindelig.

(4) Dorieus fra Rhodos³⁴ var en stjerne af næsten samme klasse som Theogenes, og som Theogenes stillede han op i både boksning og *pankration*. I *pankration* vandt han tre olympiske³⁵ og en isthmisk sejr, mens han vandt fire boksesejre i Delphi, syv på Isthmen og syv i Nemea.³⁶ Hans olympiske sejre blev vundet i perioden 432–424 f.Kr., og hans øvrige sejre må være nogenlunde samtidige med de olympiske. På Dorieus' sejrsmonument i Olympia står en liste over hans sejre. Det afsnit, der optegner hans sejre i Delphi, lyder således:

Delphi, boksning

Delphi, boksning

Delphi, boksning

Delphi, boksning *uden støv*³⁷

Igen: Hvis sejrene i Delphi er anført i den rækkefølge, de blev vundet, var Dorieus altså allerede en tredobbelt pythisk sejrherre, da han stillede op for fjerde gang, og det er ikke en helt urimelig hypotese, at han kunne vinde *uden støv*, fordi hans styrke fik alle

33. Strasser, *Pythionikai* 43 tager det for givet, at sejren *uden støv* var den tredje i rækken af Theogenes' pythiske sejre, og det samme gjorde allerede Harris 1964: 116.

34. Om Dorieus, der tilhørte en berømt og indflydelsesrig familie, Diagoriderne, se Hornblower 2004: 134–42.

35. Moretti, *Olympionikai* nrr. 322, 326 og 330.

36. Se *IvO* 153 som fortolket af Tzifopoulos 1991: 143–50. Se også Farrington, *Isthmionikai* nr. 1.56 og Kostourou, *Nemeonikai* nr. 58.

37. Se Tzifopoulos 1991: 143:

[Πυθοῖ πύξ]

[Πυθοῖ πύξ]

[Πυθοῖ πύξ]

[Πυθοῖ π]ὺξ ἀκουτεί.

andre til at afstå fra at stille op. Pausanias (6.7.1) giver en længere beskrivelse af Dorieus' karriere og øvrige levned og siger følgende om hans panhelleniske sejre: "Dorieus ... vandt i *pankration* tre olympiske sejre på stribe. ... Udover i Olympia opnåede han otte sejre på Isthmen, og i Nemea en enkelt mindre. Han siges også at have vundet i Delphi *uden støv*."³⁸ På trods af at han omhyggeligt opgiver antallet på Dorieus' sejre i Olympia, Nemea og på Isthmen, anfører Pausanias ikke tallet på hans sejre i Delphi, men siger blot, at han dér vandt *uden støv*. Årsagen er formentlig, at denne sejr store prestige har sat de tre andre grundigt i skyggen.³⁹

(5) Dioxippos fra Athen vandt *pankration*-konkurrencen i Olympia, muligvis i 336 f.Kr.,⁴⁰ men under alle omstændigheder før 325 f.Kr., i hvilket år han begik selvmord.⁴¹ Han var en succesfuld⁴² pankratiast og muligvis også bokser.⁴³ Ifølge Plinius (*NH* 35.139) vandt han sin sejr i Olympia *uden støv*, men mere vides ikke om den.

(6) Et scholie – en oplysende randbemærkning fra antikken – til Menanders tabte komedie *Kolax* siger følgende om Astyanax fra Miletos:⁴⁴ "Ganske mange komedieforfattere har omtalt milesieren Astyanax, for han var sin tids stærkeste pankratiast; han stillede også op i boksning. Eratosthenes siger i [*lakune*] bog af sin *Olympionikai* i en bemærkning til den 116. olympiade⁴⁵ dette: 'Astyanax fra Miletos, 6 gange i *periodos*, uden støv.'⁴⁶ Min oversættelse her er baseret på den fortolkning af citatet fra Eratost-

38. Overs. forf.

39. Crowther 2001: 33.

40. Moretti, *Olympionikai* nr. 458.

41. Se Golden 2004 s.v. Dioxippos. Om Dioxippos: Adams 2014: 339–40.

42. Diod. 17.100.2: Διώξιππον τὸν Ἀθηναῖον, ἀθλητὴν ἄνδρα καὶ ταῖς ἐπιφανεστάταις νίκαις ἐστεφανωμένον.

43. Curtius 9.7.16 kalder ham *pugil*; Plin. *NH* 35.139 beskriver ham som pankratiast. Han kan glimrende have stillet op i begge discipliner, ligesom Theogenes, Dorieus og Astyanax.

44. Moretti, *Olympionikai* nrr. 470, 474 og 479.

45. Dvs. de Olympiske Lege i 316 f.Kr.

46. Ἀστυάνακτος] τοῦ Μιλησίου Ἀστυάνακτος πολλοὶ σφόδρα τῶν κωμω<ι>διογράφων μέμνηνται· ἐγένετο γὰρ παγκρατιαστῆς κρά[τ(ιστος) τῶ]ν καθ' αὐτὸν, ἡγωνίσαστο δὲ καὶ πυγμαῖ. Ἐρατοσθένης δ' ἐ[ν τῶι .] τῶν Ὀλυμπιονικῶν προθεῖς ρις' ὀλυμπιάδα φησὶν Ἀστυάναξ ὁ Μιλήσιος ς' τὴν περίοδον ἀκονιτί (= *FGrHist* 241, fr. 8).

henes, der forekommer mig mest rimelig:⁴⁷ nemlig at Astyanax vandt samtlige *pankration*-konkurrencer ved *periodos* i den 116. olympiade, altså i årene 316–313 f.Kr. Ordet *periodos* (*rundgang*; eng. *circuit*) er en hellenistisk nydannelse, der henviser til de fire mest prestigefulde stævner, der fandtes i den græske verden: Stævnerne i Olympia, i Delphi, i Nemea og på Isthmen ved Korinth. Disse stævner var tilrettelagt sådan, at ambitiøse atleter uden problemer kunne deltage i dem alle. Systemet kan skitseres således:

***Periodos* i den 116. olympiade (316–313 f.Kr.)**

Olympiadeår	Stævne
(1) 116.1 = 316 f.Kr.	Olympia
(2) 116.2 = 315 f.Kr.	Nemea
(3) 116.2 = 315 f.Kr.	Isthmen
(4) 116.3 = 314 f.Kr.	Delphi
(5) 116.4 = 313 f.Kr.	Nemea
(6) 116.4 = 313 f.Kr.	Isthmen

I en olympiade eller en *periodos* var der altså 6 konkurrencer i f.eks. *pankration*, da stævner i både Nemea og på Isthmen blev afviklet hvert andet år og ikke hvert fjerde år som stævnerne i Olympia og Delphi. Meget taler altså for, at Astyanax vandt samtlige 6 *pankration*-konkurrencer i den 116. olympiades *periodos uden støv*,⁴⁸ og den rimeligste forklaring på denne bemærkelsesværdige præstation er vel, at ingen andre fandt det umagen værd at stille op, da nederlag var så godt som sikkert. Ud over sin olympiske sejr i 316 f.Kr. vandt Astyanax også i 324 og 320 f.Kr. og tog dermed tre olympiske kranser i streg. Da han stillede op i 316 f.Kr., var han altså allerede dobbelt olympisk mester, og det må have været velkendt, at han var nærmest uovervindelig. Ligesom

47. Knab 1934: 31 fortolker citatet sådan, at Astyanax vandt *uden støv* i både boksning og *pankration* i tre på hinanden følgende olympiader (324–316 f.Kr.), og dermed 6 gange i alt; Moretti, *Olympionikai* nr. 479 fortolker det sådan, at Astyanax var den sjette atlet, der vandt den olympiske *pankration uden støv*.

48. Se Farrington, *Isthmionikai* nr. 2.1 og Kostourou, *Nemeonikai* nr. 28.

Theogenes, Dorieus og Dioxippos var han også bokser, og mange store stjerner kombinerede altså *pankration* med boksning.

(7) Antenor fra Miletos vandt den olympiske *pankration uden støv* i 308 f.Kr.⁴⁹ Antenor vides også at have vundet ved de tre andre panhelleniske stævner,⁵⁰ og må altså have været en stor stjerne, men om den olympiske sejr i 308 f.kr. ved vi desværre kun, at den blev vundet *uden støv*.

(8) En sidste atlet, der må nævnes her, er den berømte Sostratos fra Sikyon. Så berømt var han, at Sikyon satte hans portræt på sine mønter.⁵¹ Han var pankratiast og vandt tre gange i Olympia (364–356 f.Kr.), to gange i Delphi,⁵² og tolv gange i Nemea og på Isthmen;⁵³ i alt 17 panhelleniske sejre. Ingen af disse blev, så vidt vides, vundet *uden støv*, men han må have vundet på denne måde ved andre stævner. I Delphi stod et sejrsmonument til hans ære,⁵⁴ og det seks vers lange epigram, der stod på monumentets base, har overlevet til i dag. Det lyder således i min prosaiske oversættelse til dansk:

Med utallige prægtige kranser har du, Sostratos, søn af Sosistratos, kastet glans over dit fædreland Sikyon: Tre gange vandt du kransen i *pankration* i Olympia, to gange i Delphi og tolv gange på Isthmen og i Nemea. Men de øvrige kranses tal er det umuligt at angive. Du standsede dine modstandere og vandt som oftest *uden slag*.⁵⁵

49. Moretti, *Olympionikai* nr. 488.

50. Strasser, *Pythionikai* nr. 92; Farrington, *Isthmionikai* nr. 2.3; Kostorou, *Nemeonikai* nr. 15.

51. Se Milavic 2001.

52. Strasser, *Pythionikai* nr. 74.

53. Farrington, *Isthmionikai* nr. 1.66 og Kostourou, *Nemeonikai* nr. 187.

54. Se Ebert 1972, nr. 39. Der stod også et sejrsmonument til hans ære i Olympia: Paus. 6.4.1–2.

55. Ebert 1972, nr. 39: [Πλ]είστοις δὴ Σικυῶνα πάτραν, [Σ]ωσιστράτου νιέ, // Σώστρατε, καλλίστοις τ' ἡγλαΐσας στεφάνος // νικῶν πανκράτιον τρίς Ὀλύμπια, δις δ' ἐνὶ Πυθοῖ, // δώδεκα δ' ἐξ Ἴσθμοῦ [καὶ Νεμ]έας στεφάνους // [τ]οὺς δ' ἄλλους ἄπο[ρον στεφά]νους ἐπιδείξαι ἀριθμὸν // [πα]ύσας δ' ἀντι[πάλους π]λ[εῖσ]τα ἐκράτεις ἀμαχεί.

Her bruges ikke ordet *ἀκονιτί*, men derimod *ἀμαχεί*, der helt bogstaveligt betyder *uden slag* og hører hjemme i militære kontekster.⁵⁶ Ligesom Xenophon i den passage, jeg indledte med, låner et begreb fra sportens verden for at illustrere et militært anliggende, låner Sostratos' monument et begreb fra krigens verden til at illustrere et sportsligt forhold.⁵⁷ *Uden slag* må her forstås som en variation over *uden støv*, og vi må formode, at hensigten med brugen af ordet er dog at forlene de utallige sejre, det er umuligt at remse op, med en vis storhed ved at tillægge dem en herlighedsværdi, der normalt tillægges sejre i panhelleniske konkurrencer.

*

I fire tilfælde (2, 5, 6, 7) er en sportsmand kendt som 'støvløs sejrherre' fra den litterære tradition, og det fortæller os, at den slags sejre ikke blot var noget, atleterne selv fandt værd at mindes: De må have været almindeligt beundret. I et enkelt tilfælde (4) kendes en sejr *uden støv* fra både den litterære og den epigrafiske tradition, og her synes det at være sådan, at den litterære kilde vægter den 'støvløse' sejr over atletens øvrige og mange sejre. I fire tilfælde (1, 3, 4, 8) kendes sejre *uden støv* fra samtidige eller omtrent samtidige sejrsmonumenter opsat i panhelleniske helligdomme, oftest formodentlig på sejrherrens eget initiativ, og det bekræfter, at sportsmænd var lige så stolte, ja sandsynligvis *mere* stolte af sejre vundet *uden støv* end af sejre, de havde kæmpet sig til. Det er værd at bemærke, at der blandt de sejrherre, der værdsatte deres sejre *uden støv* i særlig grad, er tre som simpelthen er blandt antikkens største og mest berømte stjerner: Theogenes, Dorieus og Sostratos. De var altså ikke for fine til at lade sig hylde *uden støv*.

I alle de tilfælde, hvor vi ved, i hvilken konkurrence en sejr *uden støv* blev vundet, er der tale om konkurrencer i panhelleniske helligdomme: Panhelleniske sejre var i forvejen prægtige ting, men de blev tydeligvis endnu prægtigere af at blive vundet *uden støv*. Imidlertid må vi formode, at sejre også kunne vindes *uden støv* ved mindre prestige-

56. F.eks. Thuk. 1.143.4; Xen. *An.* 1.7.9; *Hell.* 7.5.8. Se Schwartz 2009: 211.

57. At grækerne så en snæver sammenhæng mellem krigens og sportens verden er hovedtemaet i Pritchard 2013.

fulde stævner, og det var givet ved sådanne mindre stævner, Sostratos vandt utallige sejre *uden slag*. Det kan også forklare, hvordan en sportsmand som Theogenes kunne vinde 1.300 sejre i krævende discipliner som boksning og *pankration*. Som Harris (1964, 116) siger:

In the painful heavy-weight events⁵⁸ there was a reluctance to face a man who was thought to be certain to win. Greek champions did not feel it incumbent on them to deal gently with inexperienced opponents, and such an expert was often given a walk-over, in Greek athletic jargon a victory 'without dust' (*akoniti*). Even in the great Pythian games, second in importance only to Olympia, Theogenes on his third appearance found no one willing to oppose him and won a victory of this kind. So we may assume that at most of the smaller meetings he had to do nothing but appear and take his prize.

For antikke græske sportsmænd handlede det altså ikke i første række om at *deltage*: Hellere trække sig end at risikere nederlag, synes mange at have tænkt. Det handlede i første række om at *vinde* kransen, gerne ved at skræmme alle andre væk: Dette var faktisk særligt eftetraget.

Hvad publikum har ment om sådanne sejre *uden støv*, ved vi desværre intet om. Hvis det blot var finalen, der blev aflyst, fordi den ene deltager var skadet – som i Olympia i 480 f.Kr. (2) – havde man dog fået de indledende runder at se, men for en moderne betragter virker det som et antiklimaks, hvis det slet ikke kom til kamp, som vi må antage det ikke helt sjældent var tilfældet. Måske så antikkens tilskuere anderledes på det: Vi hører ikke om beklagelser over sejre *uden støv*.⁵⁹

58. Det vil sige brydning, boksning og *pankration*.

59. cf. Crowther 1993: 43: "We hear of no complaints from spectators of being robbed of their entertainment, or indeed of any riots. Obviously the primary concern was to crown the best. This is one very noticeable difference between the ancient and modern games."

Bibliografi

- Adams, W.L. 2014. "Sport, Spectacle, and Society in Ancient Macedonia," ss. 332–45 i P. Christesen & D.G. Kyle (eds.), *A Companion to Sport and Spectacle in Greek and Roman Antiquity*. Wiley Blackwell: Malden, MA.
- Crowther, N.G. 1993. "Numbers of Contestants in Greek Athletic Contests," *Nikephoros* 6: 39–52 (= Crowther 2004: 171–82).
- Crowther, N.G. 2001. "Victories Without Competition in the Greek Games," *Nikephoros* 14: 29–44 (= Crowther 2004: 281–95).
- Crowther, N.G. 2004. *Athletika. Studies on the Olympic Games and Greek Athletics*. *Nikephoros* Beihefte 11. Weidmann: Hildesheim.
- Ebert, J. 1972. *Griechische Epigramme auf Sieger an gymnischen und hippischen Agonen*. Akademie-Verlag: Berlin.
- Farrington, *Isthmionikai* = A. Farrington, *Isthmionikai. A Catalogue of Isthmian Victors*. *Nikephoros* Beihefte 21. Weidmann: Hildesheim 2012.
- Golden, M. 2004. *Sport in the Ancient World from A to Z*. Routledge: London & New York, NY.
- Hornblower, S. 2004. *Thucydides and Pindar. Historical Narrative and the World of Epinikian Poetry*. Oxford University Press: Oxford.
- Johansen, H.F. 1981. *Pindar. Tretten epinikier*. Klassikerforeningens kildehæfter & Systime: Herning.
- Johansen, H.F. 2002. *Fri mands tale. Græsk litteratur indtil Alexander den Stores tid*. Odense Universitetsforlag: Odense.
- Knab, R. 1934. *Die Periodoniken. Ein Beitrag zur Geschichte der gymnischen Agone an den 4 griechischen Hauptfesten*. Diss.: Giessen.
- Kostourou, *Nemeonikai* = G.P. Kostourou, *Νεμέων ἄθλων διήγησις. Τόμος Β'. "Νεμεᾶται". 286 Νεμεονίκες της Αρχαιότητας*. Eget forlag: Nemea 2008.
- Kyle, D.G. 2007. *Sport and Spectacle in the Ancient World*. Blackwell Publishing: Malden, MA.
- Milavic, A.F. 2001. "Pankration and Greek Coins," *The International Journal of the History of Sport* 18: 179–92.

- Miller, S.G. 2004. *Ancient Greek Athletics*. Yale University Press: New Haven, CT & London.
- Montanari, DAG = F. Montanari, *The Brill Dictionary of Ancient Greek*. Brill: Leiden & Boston, MA 2015.
- Moretti, *Olympionikai* = L. Moretti, *Olympionikai, i vincitori negli antichi agoni olimpici*. Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Classe di Scienze morali, storiche e filologiche, Memorie, Ser. 8, vol. 8, fasc. 2: Rom 1957.
- Nielsen, T.H. 2010. "Sportskulturens omfang i det klassiske Grækenland," *Aigis* 10.2: 1–40.
- Nielsen, T.H. 2014. "Et par sportshistoriske noter til Xenophons dialog *Hieron*," *Aigis* Suppl. III: Festskrift til Chr. Marinus Taisbak: 1–8.
- Pleket, H.W. 1975. "Games, Prizes, Athletes and Ideology. Some Aspects of the History of Sport in the Greco-Roman World," *Stadion* 1: 49–89.
- Poliakoff, M. 1982. *Studies in the Terminology of the Greek Combat Sports*. Verlag Anton Hain: Königstein/Ts.
- Poliakoff, M.B. 1987. *Combat Sports in the Ancient World*. Yale University Press: New Haven, CT & London.
- Pritchard, D.M. 2013. *Sport, Democracy and War in Classical Athens*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Ramba, D. 1990. "Recordmania in Sports in Ancient Greece and Rome," ss. 31–39 i J.M. Carter & A. Krüger (eds.), *Ritual and Record. Sports Records and Quantification in Pre-Modern Societies*. Praeger: New York, NY & London.
- Schwartz, A. 2004. *Hoplitkrigsførelse i arkaisk og klassisk tid*. Museum Tusulanums Forlag: København.
- Schwartz, A. 2009. *Reinstating the Hoplite. Arms, Armour and Phalanx Fighting in Archaic and Classical Greece*. Franz Steiner Verlag: Stuttgart.
- Strasser, *Pythionikai* = J.-Y. Strasser, Πυθιονῆται. *Recherches sur les vainqueurs aux Pythia de Delphes* 1. Memoire remis à l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres 2001.
- Tod, M.N. 1949. "Greek Record-Keeping and Record-Breaking," *CQ* 43: 105–12.

- Tzifopoulos, I.Z. 1991. *Pausanias as a Steloskopas. An Epigraphical Commentary of Pausanias' Eliakon A and B*. Diss.: Ohio State University: Columbus, OH.
- Wachter, R. 1995. "Lakonisch asskonitei," *Museum Helveticum* 52: 155–69.
- Young, D.C. 1996. "First with the Most: Greek Athletic Records and 'Specialization,'" *Nikephoros* 9: 175–97.